

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

"เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า" คำขวัญนี้เป็นสิ่งที่ได้บอกต่อกันมาเป็นเวลานาน เพื่อที่จะทำให้ผู้ใหญ่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของเด็ก ให้การอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนเด็ก ดูแลคุ้มครองเด็กให้ปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ดี ถ้าคิดกล้าแสดงออก อันจะนำมาซึ่งความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการศักยภาพในด้านอื่น ๆ ของเด็กต่อไป

The General Assembly of the United Nations ได้ประกาศถึงสิทธิอันชอบธรรมของเด็ก 10 ประการ คือ ⁽¹⁾

1. สิทธิในการได้รับความเสมอภาค โดยไม่คำนึงถึงชนชาติ สีผิว ศาสนา เพศ หรือสัญชาติ
2. สิทธิในการได้รับการพัฒนาของร่างกาย และสุขภาพที่สมบูรณ์
3. สิทธิในการได้รับอาหาร ที่อยู่ และการดูแลรักษาอย่างถูกต้องเพียงพอ
4. สิทธิในการได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เมื่อเกิดความป่วยพิการ
6. สิทธิที่จะได้รับความรัก ความเข้าใจ และการดูแล
7. สิทธิที่จะได้รับการศึกษา การเล่น การพักผ่อนหย่อนใจ อย่างอิสระ
8. สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือทางการรักษาพยาบาล ในเหตุการณ์วิกฤตและฉุกเฉิน
9. สิทธิที่จะได้รับความปกป้องจากการกระทำอันโหดเหี้ยม ทารุณ ละเลย และการดูแลบังคับใช้ประโยชน์
10. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการถูกข่มเหง และมีความรู้สึถึงความสะดวกสันติภาพ

สิทธินี้จะรวมถึงการปกป้องเด็กจากการถูกทารุณกรรม จากการบรรยายในข้อ 2, 4, 6, 7, 9 และ 10 แต่ยังไม่มีการกำหนดถึงบทบาทของพ่อแม่ หรือผู้เลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมของครอบครัว จึงยังมีเด็กบางกลุ่มที่ถูกละเลย ถูกทำร้ายร่างกาย จิตใจ และทางเพศ ซึ่งมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

อุบัติการณ์ของการทารุณกรรมเด็กนั้น ได้มีผู้ศึกษากันไว้มากมาย ซึ่งแตกต่างกันออกไป แต่การศึกษาวิจัยเพื่อหาอุบัติการณ์ ความชุกที่แท้จริงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากมีความคิดว่า การทารุณเด็กเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ ไม่อยากเกี่ยวข้องกับ และเป็นสิทธิของผู้ปกครองที่จะกระทำต่อเด็กได้ โดยมีการประมาณว่าจำนวนของเด็กที่ถูกทารุณกรรม มีหลากหลายแตกต่างจากแหล่งหนึ่งสู่แหล่งหนึ่ง American Human Association รายงานว่าในปี 1983 มีเด็กประมาณ 1.5 ล้านคนถูกทารุณกรรม ปี 1985 มีการสำรวจเด็กจำนวน 15,339 คน พบว่ามีเด็กที่ได้รับบาดเจ็บจากทารุณกรรมทางกายเป็นสาเหตุใหญ่ถึง 1,356 คน และทารุณกรรมทางเพศ 3,683 คน⁽²⁾

สถิติจากประเทศอังกฤษ ปี ค.ศ. 1988 พบว่า ประมาณ 3.5 ของเด็ก 1,000 คน ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ถูกส่งมายังหน่วยงานที่ทำงานป้องกันการกระทำทารุณทางกาย และประมาณร้อยละ 12 เป็นเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ละเลยไม่ได้รับการดูแลอย่างเพียงพอ ในประเทศอังกฤษได้ประมาณว่าทุก ๆ ปีจะมีเด็กที่อายุต่ำกว่า 6 ปี จำนวนมากกว่า 4,000 คน ต้องเสียชีวิตจากการกระทำทารุณ⁽³⁾

นอกจากนี้ National Center on Child Abuse Prevention Research พบว่ามีเด็ก 3,140,000 คน ถูกรายงานต่อ Child Protective Services (CPS) ว่าเป็นหนึ่งของการทารุณกรรมในปี 1994 และในภาพรวม พบว่า การทำรายงาน จำนวนเด็กที่ถูกทารุณกรรม มีอัตราการเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปี 1989 โดยเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้น ~ 5% ต่อปี⁽⁴⁾

และสำหรับในประเทศไทยนั้น จากสถิติของกรมประชาสงเคราะห์เฉพาะที่ได้รับรายงาน พบว่า ปี 2535 ได้ช่วยเหลือเด็กที่ถูกทารุณ จำนวน 221 ราย ปี 2531 จำนวน 140 ราย ปี 2538 จำนวน 95 ราย ปี 2539 จำนวน 164 ราย และตั้งแต่เดือนตุลาคม 2539 - เดือนมีนาคม 2540 มีจำนวน 97 ราย ซึ่งอายุที่พบน้อยที่สุดในเด็กที่ถูกทารุณร่างกาย คือ มีอายุเพียง 22 วัน และเด็กที่ถูกทารุณทางเพศ มีเพียง 6 ราย เท่านั้น⁽⁵⁾

จะเห็นว่า อุบัติการณ์การถูกทารุณกรรมในเด็กนั้น แตกต่างหลากหลายกันนอกสถานที่ เวลา แต่สิ่งที่คล้ายคลึงกันก็คือ จำนวนเด็กที่ถูกทารุณกรรม นับวันจะมีมากยิ่งขึ้น ทั้งที่ได้รับรายงานและไม่ได้รับรายงาน แต่ส่วนมากมักจะไม่ได้รับรายงาน ซึ่งเด็กที่ถูกทารุณกรรมจะได้รับผลกระทบที่รุนแรง และยาวนาน ทั้งทางด้านร่างกาย เช่น ฟกช้ำ บวม แขน ขาหัก หัวแตก ม้ามแตก อักเสบในอุ้งเชิงกราน การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ นอกจากนี้ อาจมีการใช้กำลังบังคับขู่เข็ญ ทำให้มีการบาดเจ็บทางร่างกายจนถึงแก่ความตายได้⁽⁶⁾

สำหรับผลกระทบต่อจิตใจนั้นเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ จะมีอาการหวาดกลัว ผันรำย วิธากังวล ตกใจง่าย เจ็บขริบ มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ มีปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาด้านจิตใจ ขาดความไว้วางใจจากผู้อื่น การนับถือตนเองเสียไป และมีความรู้สึกผิด และอาจมีปัจจัย

เสียงต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ แบบ Borderline และ Multiple personality disorder ได้ในวัยผู้ใหญ่⁽⁷⁾

และเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางกาย นอกจากจะมีผลต่อร่างกายแล้วก็ยังส่งผลกระทบต่ออารมณ์และการเรียนรู้ของเด็ก โดยเด็กจะมีการหลีกเลี่ยงการสัมผัสทางอารมณ์ มีพฤติกรรมก้าวร้าวต่อต้านและเป็นปฏิปักษ์กับคนรอบข้างได้ง่าย มีความรู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง มีภาพลักษณ์ในตนเองต่ำ รู้สึกเป็นปมด้อย มีอัตมโนทัศน์ต่ำ ขาดทักษะการเข้าสังคม^(3 8)

จากการที่เด็กได้รับการทารุณกรรม ไม่ว่าจะทางเพศหรือทางร่างกาย ต้องประสบกับประสบการณ์ที่เลวร้าย ทำให้เด็กขาดความไว้วางใจผู้อื่น มีแนวโน้มที่จะกระทำทารุณต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนเองได้รับ และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนมีมลทิน มองตนเองว่าเป็นคนไม่ดี ไม่มีความสามารถ มีข้อบกพร่อง ทำอะไรก็ล้มเหลว มีความกังวลสูง ไม่แน่ใจในตนเองและสมรรถภาพของตนซึ่งเป็นลักษณะของผู้ที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

Erikson ได้กล่าวไว้ว่า บุคคลสามารถพัฒนา ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองได้ตลอดชีวิต โดยจะพัฒนาอย่างเห็นได้ชัดระหว่างอายุ 13-19 ปี ซึ่งเป็นระยะพัฒนาการของวัยรุ่น ที่ร่างกายมีการเจริญเติบโตไปสู่การมีวุฒิภาวะ มีลักษณะหุนหันพลุกพล่าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วัยรุ่นจึงประสบกับความยุ่งยากในการแสวงหาเอกลักษณ์ให้กับตนเอง ค้นหาบทบาทความสามารถ และศักยภาพที่ตนมีอยู่ ตลอดจนความต้องการการยอมรับและเห็นคุณค่าของตนเองเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพบว่า วัยรุ่นให้ความสำคัญต่อการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าในช่วงวัยอื่น⁽⁹⁾

และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์กับความต้องการ ความรัก และการเป็นเจ้าของ ความต้องการนี้หากได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ ก็จะนำมาซึ่ง ความนับถือตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และมีประโยชน์ต่อสังคม หากความรู้สึกเหล่านี้ได้พัฒนาขึ้นไปอีก ก็จะเข้าสู่ขั้นบรรลุสัจจการแห่งตน (self actualization) คือ การเข้าใจตนเองอย่างถ่องแท้ รู้ถึงคุณลักษณะและศักยภาพของตน และสามารถนำมาใช้ได้อย่างเต็มที่⁽⁸⁾

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เด็กซึ่งถูกทารุณกรรมซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์อันเลวร้ายและรุนแรง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำลายความภาคภูมิใจของพวกเขา และความรู้สึกนี้จะถูกทำลายให้แตกสลาย และถูกทดแทนด้วยการเกลียดตัวเอง (self hate) และความละอาย (guilt) ความสับสน (confuse) ซึ่งการต่อสู้กับความรู้สึกนี้เป็นสิ่งที่น่ากลัว ที่จะผลักดันความรู้สึกข้างในของพวกเขาให้ต่ำลง⁽³⁾ จนรู้สึกว่าตัวเองไม่มีคุณค่า และไม่มีเชื่อมั่นในตนเอง จึงสมควรที่เด็กกลุ่มนี้จะได้รับการส่งเสริมพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยให้พวกเขาเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะทำให้พวกเขาเห็นถึงศักยภาพในตัวเองที่พวกเขามีอยู่ และเมื่อเด็กกลุ่มนี้มี

ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น ก็จะทำให้พวกเขามีบุคลิกภาพที่มองโลกในแง่ดียิ่งขึ้น มีความรู้สึกปลอดภัย เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น กล้าแสดงออกในสิ่งที่ควรทำที่ควร สามารถรับผิดชอบในหน้าที่การงาน และประสบความสำเร็จในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้มีความคิดริเริ่มในการทำงาน และใฝ่สร้างความสำเร็จในชีวิต⁽¹⁰⁾

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ซึ่งจะเป็นประสบการณ์ที่ดี มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น จึงจะทำให้เด็กมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น มีความหวังในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ถูกทารุณกรรม นั้น สมควรที่จะได้รับการบำบัดเพื่อพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังและเจือลดภาวะซึมเศร้าในรูปแบบที่เหมาะสม การจัดกิจกรรมบำบัดเพื่อเด็กที่ถูกทารุณกรรม จึงถูกสร้างขึ้นเพื่อนำมาช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจของเด็กที่ถูกทารุณกรรม ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มีความคาดหวังในชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาเด็กในด้านอื่น ๆ ต่อไป

คำถามการวิจัย

คำถามการวิจัยหลัก

หลังจากทำกิจกรรมบำบัดแล้ว เด็กในกลุ่มทดลองจะมีระดับคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมหรือไม่

คำถามการวิจัยรอง

1. หลังจากทำกิจกรรมบำบัดแล้ว เด็กในกลุ่มทดลองจะมีระดับคะแนนความคาดหวังในชีวิตสูงกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมหรือไม่
2. หลังจากทำกิจกรรมบำบัดแล้ว เด็กในกลุ่มทดลองจะมีระดับคะแนนภาวะซึมเศร้าต่ำกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมหรือไม่

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรม

วัตถุประสงค์รอง

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรม
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรม ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการบำบัดกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการบำบัด
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรมก่อนและหลังการบำบัดด้วยกิจกรรม

ขอบเขตของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ประชากรเป็นเด็กที่ถูกทารุณทางร่างกายและทางเพศ ซึ่งอาศัยอยู่กับมูลนิธิคุ้มครองเด็ก ทั้งชายและหญิง ที่มีคุณสมบัติตาม Inclusion Criteria โดยใช้วิธี Stratified Randomization และทำการสุ่มตัวอย่างให้ได้เด็กกลุ่มทดลอง 10 คน และกลุ่มควบคุม 10 คน ที่มีความคล้ายคลึงกันมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วัดคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง คะแนนความคาดหวังในชีวิต และคะแนนของภาวะซึมเศร้า ของกลุ่มที่เด็กที่ถูกทารุณกรรมทั้งชายและหญิงในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม และจากเจ้าหน้าที่ไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน (pre - test)
2. ในกลุ่มทดลองให้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเป็นกิจกรรมกลุ่ม ที่ระบุไว้ในโปรแกรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง โดยจัดทำกิจกรรมครั้งละ 1.30 - 2 ชั่วโมง จำนวน 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นเวลาหนึ่งเดือนครึ่ง รวมทั้งสิ้น 12 ครั้ง ส่วนในกลุ่มควบคุม ให้ได้รับการดูแลตามปกติจากมูลนิธิคุ้มครองเด็ก โดยไม่ได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น
3. เมื่อกลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมบำบัดจนครบตามเวลาแล้ว จึงให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม และเจ้าหน้าที่ตอบแบบวัด ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และแบบวัดภาวะซึมเศร้า โดยใช้แบบประเมินชุดเดิมทั้ง 4 ชุด อีกครั้งหนึ่ง (post - test)
4. นำแบบประเมินกิจกรรมที่สร้างขึ้นให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ตอบแบบประเมินกิจกรรมเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมครั้งต่อไป

5. นำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และจากเจ้าหน้าที่ มาคิดคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้า จากแบบประเมินทั้ง 4 ชุด ก่อนและหลังการให้กิจกรรม
6. นำผลของคะแนนจากแบบประเมินทั้ง 4 ชุด มาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในแต่ละกลุ่ม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงผลของการจัดกิจกรรมบำบัดต่อความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ความคาดหวังในชีวิต และภาวะซึมเศร้าของเด็กที่ถูกทารุณกรรม
2. เด็กในกลุ่มทดลอง มีการเห็นคุณค่าในตนเอง และมีความคาดหวังในชีวิตเพิ่มขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของเด็กที่ถูกทารุณกรรมต่อการดำเนินชีวิต
4. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำกิจกรรมบำบัดให้แก่เด็กที่มีปัญหาในกลุ่มอื่น ๆ ได้ต่อไป